

„СЛУЧАЯТ ВЕВЧАНИ“ ПРЕЗ 80-ТЕ ГОДИНИ – СИМВОЛ НА СЪПРОТИВАТА В СОЦИАЛИСТИЧЕСКА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЯ

Марияна Стамова

*Институт за балканистика с Център по тракология
Българска академия на науките*

Резюме: През май 1987 г. жителите на македонското село Вевчани се вдигат на протест срещу плановете на югославското правителство да насочи изворната вода към новите вили, които се строят край Охридското езеро за комунистическия елит. В отговор на това селото прекарва лятото в строеж на барикади, протести и заплахи за отделяне като независима Република Вевчани. Извънредната ситуация във Вевчани продължава три месеца. Реакцията на правителството е безкомпромисна и за прекратяване на бунта е изпратена специална полиция, въоръжена с електрически палки. Въпреки това правителството първо отстъпва, а извънредното положение във Вевчани се превръща в един от първите успешни случаи на масова съпротива срещу югославското правителство. Много от местните продължават да протестират периодично през следващите четири години в Скопие и Белград в непрекъснат опит да потърсят отговорност от властите за арестите и нараняванията. Но като цяло не е разкрита пълната истина за този случай. Истинската роля на ръководните македонски кадри остава скрита. Личната вина на мнозина е прикрита в колективната отговорност, въпреки че има елементи и то немалко за наказателно преследване. Поради това удовлетворението на вевчани не е пълно, но пак те трябва да се чувстват като победители в тази неравна борба.

Ключови думи: изворна вода; съпротива; Вевчани; Скопие; Белград; социалистическа Македония; Югославска федерация

ВЪВЕДЕНИЕ

Предполагам спор за вода между македонските села Вевчани и Октиси е официалната причина за бруталната полицейска намеса на 26 май и по-късно 7 август 1987 г. срещу жителите на село Вевчани. Официалните македонски власти се опитват да представят този случай като сблъсък между две села, но всичко прераства в борба на хората срещу бюрокрацията. Случаят с Вевчани се трансформира в движение за съпротива, демокрация, човешки права и свобода. Така през лятото на 1987 г. Вевчани се превръща в символ на съпротивата срещу произвола на „червената буржоазия“, когато селяни, водени от жени, се съпротивляват на опита да им се отнеме водата. В случая с Вевчани от 1987 г. тогавашното правителство възнамерява да превземе Вевчанските извори под претекст, че това ще доведе вода до жителите на съседното село Октиси, а всъщност възнамерява да използва водата за елитното уикенд селище „Елен Камен“, където се намират вилите на тогавашните ръководители на правителството.

Жителите на Вевчани се противопоставят активно на опита на тогавашното правителство, като поставят барикади и не позволяват полагането на водопроводите (Lazarevski, Georgiev, 2025).

МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Приложената методология включва преглед на наличната литература по темата, колкото и незначителна да е тя – книги, статии, но най-вече публикации в уебсайтове със спомени на преки свидетели на тези събития от преди около три-четири десетилетия. Във връзка с това е направен опит да бъдат потърсени повече, и за целта са посочени такива. В допълнение към наличната информация от изследванията са издирени и някои документи, които са открити в отделни фондове на висши партийни ръководители от това време в македонските архиви.

РЕЗУЛТАТИ

В историята „случаят Вевчани“ ще бъде записан и като метафора за неподчинението и вечната борба за оцеляване в това пространство. Отзвукът на събитията във Вевчани през 1987 г. обхваща цялата Югославска федерация. Напрежението по този случай продължава още няколко години, до началото на процесите на разпадането на Югославия, като в резултат на това неофициално партията на републиканско ниво се извинява на вевчани, обявявайки „Декларацията за правата на човека“.

„Случаят Вевчани“ – символ на неподчинението в Югославската федерация след Втората световна война

„Случаят Вевчани“, който в най-драстичната си форма се проявява с две полицейски интервенции на 26 май и 7 август 1987 г., намира своето място именно в непрекъснатата съпротива на жителите на Вевчани срещу посегателството върху техните права. Той всъщност се превръща в най-силната метафора на вечната им борба за оцеляване в този район и на непокорството, което векове наред е инициирало непрекъснато процесите на развитие и съображенията за разширяване на свободите и демокрацията.

По-авторитетните анализатори на събитията от 1987 г. и в годините след това, когато на демонстрацията на сила от страна на правителството и прилагането на различни форми на натиск се отговаря с различни форми на неподчинение, протести и борба за запазване на собственото достойнство, оценяват, че нападението срещу Вевчани е имало няколко причини. В крайна сметка те напълно се вписват в сценария и намерението на правителството за демонстрация на сила и опит за защита на тогавашната политическа „система“, ако е необходимо, с използване на всички видове сила и с всички и най-брутални форми на натиск върху гражданите. Тази теза може да бъде подкрепена с няколко ключови аргумента.

Партийните и полицейските структури очакват съпротивата на жителите на Вевчани, но дори отдалеч не могат да предвидят в своя сценарий форми-

те на съпротивата, нейните измерения, влиянието на медиите, както и хода на политическите процеси и промени, които обхващат бившите социалистически държави, в които Вевчани има доминиращо и заслужено място.

Защитата на „системата“ и личните пререкания в партийната, полицейската и политическата номенклатура властта използва, за да създаде догматичен, остарял и ужасен идеологически стереотип, а именно че съпротивата на жителите на Вевчани е вдъхновена отвън и от политически и държавни врагове от различен вид – гражданската десница, информбюровци, религиозни шовинисти. На практика това дава на жителите на Вевчани колективен етикет за политическа негодност и идеологическа враждебност към системата.

Идеологическата матрица на властта в медийното представяне изисква свръхоразмеряване на формалната причина за спора – водата, а в идеологическото представяне, в немного скрита форма, минимизиране на собствената глупост зад фразата „синдром на Вевчани“, която като червей гризе и разрушава самочувствието на властта в реализирането на кабинетните сценарии.

По време на нахлуването във Вевчани властта взема предвид постоянните следвоенни недоразумения между общинския център в Струга, от една страна, и Вевчани, от друга. Но в своите действия властта прикрива това измерение, така че да се представи в медиите чрез различни и противоречиви модели: правителството, особено пред македонската общественост, се опитва да представи събитията като сблъсък на две села, докато жителите на Вевчани, по-широката демократична общественост и водещите интелектуалци го представят като сблъсък на народа с бюрокрацията и борба за човешки права и достойнство (AV, 2022).

Появата на специални полицейски сили във Вевчани на 26 май и 7 август 1987 г., малтретирането на жени, деца и възрастни хора може да се отбележат като важен момент за откритата поява на репресивните сили срещу вълната от демократични идеи и социални промени. Безредиците достигат своя апогей на 7 август 1987 г., когато се намесват специални полицейски сили и за първи път в тогавашна Югославия се използват „електрически палки“. Оттогава нататък репресиите и употребата на сила не спират на територията на по-голямата част от бивша Югославия и приемат все по-ужасяващи измерения.

Силата на Вевчани произтича преди всичко от дълбоко вкоренената традиция на неподчинение и съпротива срещу налагането на волята на властимащите, която исторически е била постоянно присъстваща в този район: отхвърлянето на ислямизацията по време на османското владичество и организирането на въоръжена съпротива срещу нея, битката срещу бандите на качаците (т.е. албанските банди) и др. Тази непрекъсната съпротива подтиква населението за организирани действия (Sharevski, 2014).

В душите на поколенията жители на Вевчани, които участват и носят развръзката от драмата на „случая Вевчани“, като жива, нездравява рана и като запис в колективната памет остават спомените за натиска, който в следвоенния период вече македонската държавно-партийна олигархия упражнява срещу

всичко, което се създава във Вевчани с големи трудности, ентусиазъм и усилия: откриването на културен център, киносалон, водноелектрическа централа, ко-операция на мигранти, откриването на здравен пункт и др. През 1968 г. правителството се опитва незаконно и с полицейска намеса да задуши работата на здравния пункт. Всичко, което жителите на Вевчани инициират за напредъка на селото, е посрещнато на нож, с трагични последици за неговите жители. В следвоенния период, по време на сблъсъци с бюрокрацията, те постоянно са заклеявявани като политически врагове. Такива етикети най-често се лепят на най-образованите, най-упоритите и най-трудолюбивите жители на Вевчани.

Колкото повече „случаят Вевчани“ набира тежест в общественото мнение, толкова повече се умножават и приятелите на Вевчани измежду съмишленици, висши и неприкосновени интелектуалци. Вевчани се превърна в „Мека“ за всички, които имат свободомислещи идеи или които са пострадали от някаква несправедливост, и всичко това, заедно с интелектуалната и обща сила на населението, гастарбайтерите и жителите на Вевчани извън родното им място, естествено се включва в силна демократична тенденция, която, подкрепена от силата на все по-отворената общественост, нищо не може да спре. Случаят с Вевчани се трансформира в движение за съпротива, демокрация, човешки права и свободи.

Медиите изиграват също така значителна роля в разрешаването на събитията във Вевчани. В упорития път на Вевчани към правосъдие македонските медии показват безпрецедентна непълноценност, характерна за други среди в бивша Югославия, когато става въпрос за анализ на събитията на „вътрешен“ терен. Медиите в Белград, Любляна, Сараево, Титоград чрез критиките, отправени към македонската партийна номенклатура, порицават както македонската, така и бюрокрацията в собствената си среда. Дългосрочната и открита упоритост на медиите в Македония в защита на позициите на македонското политическо ръководство само аргументира нежеланието да се приемат демократичните промени, които краят на 80-те години на XX век изисква. Съпротивата и защитата на собствените права допринасят темата за Вевчани, като модел за критика на тогавашната социална и политическа система, да не бъде отстранена от обществеността и да поддържа интереса на общественото мнение въпреки събития като завземането на властта от Милошевич в Сърбия, възхода на национализма, разпадането на Югославия и създаването на национални държави и многопартийна система. Вевчански партийни организации действат като фракция в тогавашните Съюз на комунистите на Македония (СКМ) и Съюза на югославските комунисти (СЮК) и в разговори с най-висшите партийни функционери, изразявайки несъгласието си с нежеланието на комунистическата партия да се промени и да допринесе за по-широки социални промени, обявяват създаването на нова политическа партия, дори във време, когато на други места се говори само за „древни“, „косметични корекции“ на социализма. Очевидно е, че политическите елити в Македония и Югославия нямат усет за времето и промените, които предстоят (Mitanovski, 2014).

Разрешаването на „случая Вевчани“ донася известно удовлетворение: Вевчани се превърна в център, около който се разгърна цялостната битка за пробив на идеите за човешки права, свободи и демокрация. На 5 май 1989 г. почти цялото партийно и държавно ръководство е принудено да се яви пред жителите на Вевчани на платото пред сградата на Централния комитет на партията в Скопие и да осъди полицейската намеса. Новото македонско партийно ръководство в крайна сметка намира сили и именно във Вевчани през лятото, на 9 август 1990 г., се извинява и представя „Декларацията за правата на човека“. Преди това Събранието на Македония осъжда полицейската намеса във Вевчани. Значителен резултат от битката за отговорност във Вевчани е отстраняването от власт на някои от държавните и партийни функционери, които предизвикват „случая Вевчани“. Недооценените упорити усилия дават плодове и довеждат до възстановяването на независима община със Закона за местното самоуправление през 1996 г.

Накратко, с погрешната стъпка, предприета във Вевчани, правителството неминуемо се поставя в открит фронт с народа и организира „лов на вещици“, който, в противоречие с демократичните идеи, трябва да излезе наяве по един или друг начин.

Най-свободната интерпретация на тези събития в съпротивата във Вевчани, демонстративното и радикално изпълнение, със сигурност може и трябва да намери тясна връзка с вълната от демократични идеи и идеи за гражданско общество, които се проявяват в гладната стачка, ежедневните мирни протести, формирането на комитета за правата на човека, екологичното сдружение, честването на годишнини от събитията, кампанията „с култура срещу некултурата“, протестите пред Общинския комитет и Централния комитет на СКМ, посещението на федералните институции – Събранието на Социалистическа федеративна република Югославия (СФРЮ), Централния комитет на СЮК. Вевчани, политически, в медиите и в реалния живот, се описват като македонската демократична пролет и събитията съответстват или са предвестник на случващото се в по-широкия район на тогавашна Югославия, но и в други страни на реалния социализъм. С иниципирането на формални и неформални институции на гражданското общество енергично се обявява отхвърлянето на дребните отстъпки и еднопартийността и се води борба за правата на човека и гражданското общество (The Events..., 1987).

Хронология на събитията, свързани със „случая Вевчани“ (1987–1990)

В хронологичен план основните събития протичат в следната насока:

- през януари 1987 г. общинските ръководители в Струга обявяват, че ще бъде използвана сила за решаване на проблема с комуналното водоснабдяване;
- на 15 май 1987 г. в Струга е постигнато споразумение между общинското ръководство и представителите на Вевчани за решаване на проблема с водоснабдяването и изграждане на водоем във Вевчани;
- на 26 май 1987 г. започват работи, за които не се съобщава, без да се спаз-

ва постигнатото споразумение и с намесата на полицията срещу населението. Медиите – „Борба“, „Новости“, „Политика“ и „Дело“, публикуват новина за намесата;

- гастарбайтерите от Вевчани и жителите на Вевчани, живеещи в районите на Югославия, организирано изпращат телеграми с протести срещу насилието, което властите извършват във Вевчани;

- на 12 юни 1987 г. Президиумът на Централния комитет на СКМ приема заключения, които определят Вевчани като вражеско гнездо и насърчават общинското ръководство да засили натиска;

- информационното мълчание е силно нарушено от писма на жители на Вевчани, публикувани в белградските вестници „Политика“ (7 юни) и „Борба“ (22 юни);

- местната общност, партията и другите клонове на политическите организации във Вевчани отхвърлят позициите на ЦК на СКМ;

- на 23 юни 1987 г. жени от Вевчани искат аудиенция при Лазар Мойсов, тогавашен председател на президентството на СФРЮ. Вместо от Лазар Мойсов, те са приети от началника на кабинета;

- през лятото на 1987 г. върху Вевчани се упражнява постоянен политически и полицейски натиск – Президентството на ЦК на СКМ, Общинският комитет на Съюза на комунистите на Струга, както и други клонове на политическите организации оказват натиск за диференциация, а полицията присъства постоянно и в огромно количество на всички обществени места;

- на 6 август се обявяват намеса във водоснабдителната система и предупреждение за пристигане на полицията;

- на 7 август започват строителни работи със силна полицейска намеса срещу хората – с побоища на жени, деца и използване на електрически палки;

- младежите започват гладна стачка;

- започва мирният протест на вевчани по целия свят;

- жителите на Вевчани се готвят да търсят справедливост пред федералните институции, предимно в Събранието на СФРЮ, и на 8 септември група от 27 вевчани е приета във Федералното събрание;

- на 25 септември Организацията на СКМ от Вевчани окончателно и официално отхвърля информацията на ЦК на СКМ;

- организиране на „Вевчанска вечер“ в Белград;

- от 11 до 18 януари 1988 г. се организират т.нар. „Печалбарски дни“ с гости: Коле Чашуле, Гертруда Мунитич, поети от Словения, Сърбия, Черна гора, а екипът на „Дунав-филм“ заснема документалният филм на Кръсто Шканата „Благодарим ви за свободата“. Значката на скулптора Воя Василиевич е хит. Властите конфискуват значката, където и да стигне, а на летище Охрид отнемат значката на директора на „Дунав-филм“ Никола – Толя Вучинич и му издават удостоверение за конфискуваната „вражеска“ значка;

- на 27 март 1988 г. в Белград се прожектира документалният филм „Благодарим ви за свободата“ на фестивала на документалното кино, за което получа-

ва най-високото отличие в препълнената зала на Дома на синдикатите;

- на 25 и 26 май 1988 г. се организира концерт на Бора Джорджевич по случай първата годишнина от интервенцията на 26 май 1987 г.;

- през лятото на 1988 г. телеграма от младежката организация на Вевчани с подкрепата на словенската младеж;

- на 7 август 1988 г. се провеждат „Августовски дни на културата“, протестен марш, представление на Михайло Сърбакоски и Анастас Мукоски, представление на Младежкия алтернативен театър от Словения, промоция на книгата „Вевчани, които ще си измият ръцете“ от Жарко Райкович, изложба на фотографии със сцени на насилие срещу Вевчани;

- Вевчани е препълнен с журналисти, голям брой интелектуалци, някои от Македония, които изразяват подкрепата си, а на „Стружките вечери на поезията“ се организират протести на интелектуалци срещу правителството и репресиите;

- през януари 1989 г. на поредните „Печалбарски дни“ сред гостите е Ядранка Йованович, първа дама на Белградската опера, както и се провеждат филмова вечер, посветена на Кръсто Шканата, художествена изложба, представление на пиесата „Писмото на Лазар“ от Факултета по драматични изкуства, рецитал от Бора Джорджевич;

- на 17 януари 1989 г. общинското ръководство се опитва да наложи компромис;

- на 23 и 24 януари 1989 г. се провежда протестен митинг пред Общинския комитет на Съюза на комунистите на Струга: искат се окончателно определяне на отговорността за полицейските интервенции и премахване на етикетите, хвърлени на Вевчани, както и смяна на отговорните лица;

- на 30 януари 1989 г. делегация от Вевчани е приета в Събранието на Македония за среща с председателя Вълнет Старова. От Парламента се изиска да определи на кого е отговорността (Starova, 1989);

- на 30 март 1989 г., делегация от Вевчани е приета от тогавашния председател на ЦК на СКМ Яков Лазароски: те искат оттегляне на оценките на ЦК на СКМ и уволнение на подстрекателите на „случая Струга“, както и на наредителите на полицейската интервенция;

- на 4 май 1989 г. се провежда протестен митинг в Струга. След сериозен натиск да не се организира, митингът продължава и в Скопие на 5 май. Васил Радиноски се обръща от името на жителите на Вевчани, към които се присъединяват голям брой граждани от Скопие, и очертава исканията за определяне на отговорност и за отмяна на партийните решения срещу Вевчани. Най-висшето държавно партийно ръководство, начело с Яков Лазароски, излиза пред народа и устно осъжда насилието, обявявайки уволнението на отговорните лица;

- на 9 май на заседание на ЦК на СКМ се осъжда употребата на сила;

- на „Августовски дни на културата“ през 1989 г. във Вевчани пристигат голям брой писатели и интелектуалци;

- на 26 август 1989 г. участниците в „Стружките вечери на поезията“ организират митинг на поезията;

– през септември 1989 г. вевчанските комунисти настояват в списъците за партийни функционери да не бъдат включени Яков Лазаровски, Михаил Данев, Ленче Софрониевска, Димитър Тръпеновски, Глигорие Гоговски, Милан Панчевски, Драголюб Ставрев и други лица, замесени в случая с Вевчани;

– Комисията към Събранието на СР Македония потвърждава, че полицейската намеса във Вевчани е била незаконна, че разрешенията не са били спазени и че строителните работи по водоснабдителната система са започнали без належаща документация;

– на 9 август 1990 г. е открита „Плочата на срама“. Провежда се мирен протест, а основен гост е Виктория Поточник от Словения, делегат, иницирал изясняването на „случая Вевчани“ в Събранието на Югославия. Същия ден новият лидер на СКМ, Петър Гошев, неофициално от името на партията се извинява на вевчани, обявявайки „Декларацията за правата на човека“.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В крайна сметка каква е развързката на „случая Вевчани“? Краят на 1989 г. донася окончателния изход за „случая Вевчани“. Под натиска на митингите, разговорите, проведени с водещите републикански структури, и започнатите демократични процеси исканията на вевчани се реализират: употребата на сила е публично осъдена, виновниците са посочени и подведени под отговорност, дисквалификациите за Вевчани се отхвърлят. Като пряка последица от това председателят на Окръжния комитет на СКМ Никола Гьончески подава оставка, Александър Андоновски, републикански секретар на СВР, Киро Кошанов, заместник-секретар, Урания Попоска, председател на Изпълнителния съвет на Общинското събрание на Струга, се освобождават от функциите си, целият Общински комитет на СКМ е сменен и никой от пряко или косвено отговорните за „случая Вевчани“ не е избран в новия Централен комитет. При тези условия на все още силната бюрократична връзка това вероятно е максимумът. Вевчани печелят битката за своята истина и това означава пълно морално удовлетворение.

Но като цяло не е разкрита цялата истина за този случай. Истинската роля на председателя на ЦК на СКМ Яков Лазаровски и председателя на републиканското правителство Глигорие Гоговски остава скрита. Личната вина на мнозина е прикрита в колективната отговорност, въпреки че има елементи, и то немалко, за наказателно преследване. Поради това удовлетворението на вевчани не е пълно, но пък те трябва да се чувстват като победители.

В заключение, можем да обобщим събитията във Вевчани с няколко думи на младия поет от Вевчани Дарко Лешоски, който перфектно улавя същността на жителите на Вевчани: „Вевчанинът не е нито религиозна, нито етническа, нито национална принадлежност, нито място на раждане – той е характер!“ (Angelski, 2025).

Благодарности: Статията представя резултати от работата по изследователски проект „Балканите и глобални предизвикателства след 24 февруари 2022 г.“ (КП-06-Н90, 10.12.2024), финансиран от Фонд „Научни изследвания“ към Министерството на образованието и науката.

REFERENCES

- Angelski, A. (2025, August 7). Ангелски. *Vevchani, 7-mi avgust 1987 godina, da ne se povtori i zaboravi...* [*Vevcani, August 7, 1987, let it not be repeated and forgotten....*]. <https://ohridpress.com.mk/вевчани-7-ми-август-1987-година-да-не-се-пов/> [Ангелски, А. (2025). Вевчани, 7-ми август 1987 година, да не се повтори и заборави.... <https://ohridpress.com.mk/вевчани-7-ми-август-1987-година-да-не-се-пов/>]
- AV. (2022, August 8). *Vchera odbelezhani 35 godini od Vevchanskiot sluchaj – symbol na nepokorot vo bivsha Jugoslavija* [*Yesterday marked 35 years since the Vevcani incident – a symbol of disobedience in the former Yugoslavia*]. <https://www.taratur.com/vchera-odbelezhani-35-godini-od-vevchanskiot-sluchaj-simbol-na-nepokorot-vo-bivsha-jugoslavija/> [AB (2022). Вчера одбележани 35 години од Вевчанскиот случај – симбол на непокорот во бивша Југославија. <https://www.taratur.com/vchera-odbelezhani-35-godini-od-vevchanskiot-sluchaj-simbol-na-nepokorot-vo-bivsha-jugoslavija/>]
- Lazarevski, V., Georgiev, A. (2025, August 7). *Vevchani 7 avgust 1987: Borba za voda, borba za dostoinstvo* [*Vevcani, August 7, 1987: Fight for water, fight for dignity*]. <https://trn.mk/vevchani-7-avgust-1987-borba-za-voda-borba-za-dostoinstvo/> [Лазаревски, В. & Георгиев, А. (2025). Вевчани 7 август 1987: Борба за вода, борба за достоинство. <https://trn.mk/vevchani-7-avgust-1987-borba-za-voda-borba-za-dostoinstvo/>]
- Mitanovski, V. (2014, October 22). *Zashto Vevchani i vevchanci se tolku chesto interesni za mediumite* [*Why are people from Vevcani so often interesting to the media?*] Зошто Вевчани и вевчанци се толку често интересни за медиумите? <https://a1on.mk/macedonia/zoshto-vevchani-i-vevchanci-se-tolku-chesto-interesni-za-mediumite/> [Митановски, В. (2014). Зошто Вевчани и вевчанци се толку често интересни за медиумите? <https://a1on.mk/macedonia/zoshto-vevchani-i-vevchanci-se-tolku-chesto-interesni-za-mediumite/>]
- Nastanite vo vrska so reshavanjeto na zaednichkoto vodosnabduvanje na naselbite Vevchani i Oktisi [*The events related to the resolution of the joint water supply of the settlements of Vevcani and Oktisi*]. (1987). *Pregled na aktivnostite na opshtestveno-politichkite organizacii na SR Makedonija SSRNM* [*Overview of the activities of socio-political organizations of the Republic of Macedonia. SSRNM*]. 32 (9), 10–15.
- Sharevski, M. (2014). Ethnic Composition of the Population around the Water Sources as an Internal Security Threat in Macedonia. *Security Dialogues*, 5 (2), 51–72.
- Starova, V. (1989, May 9). *Authorized discussion at the 26th meeting of the Central*

Committee of the League of Communists of Macedonia in connection with the discussion and deliberation on the "Vevčani Case" ΔAPCM (Box 1, Folder 46). State Archives of the Republic of North Macedonia.

"THE VEVCHANI CASE" IN THE 1980S – A SYMBOL OF RESISTANCE IN THE SOCIALIST REPUBLIC OF MACEDONIA

Abstract: *In May 1987, the residents of the Macedonian village Vevchani rose up in protest against the Yugoslav government's plans to divert spring water to new villas being built on Lake Ohrid for the communist elite. In response, the village spent the summer building barricades, protesting, and threatening to secede as an independent Republic of Vevchani. The state of emergency in Vevchani lasted for three months. The government's response was uncompromising, and special police armed with electric batons were sent in to quell the riot. However, the government initially backed down, and the state of emergency in Vevchani became one of the first successful cases of mass resistance to the Yugoslav government. Many locals continued to protest periodically over the next four years in Skopje and Belgrade in a continuing attempt to hold the authorities accountable for the arrests and injuries. But overall, the full truth about this case has not been revealed. The true role of the leading Macedonian cadres remains hidden. The personal guilt of many is concealed in collective responsibility, although there are elements, and not a few, for criminal prosecution. Therefore, the satisfaction of the people of Vevchani is not complete, but they should feel like winners in this unequal struggle.*

Keywords: *spring water; resistance; Vevchani; Skopje; Belgrade; socialist Macedonia; Yugoslav federation*

Assoc. Prof. Mariyana Stamova, PhD

Institute of Balkan Studies and Centre of Thracology

ORCID: 0000-0003-3244-870X

Bulgarian Academy of Sciences

Sofia, Bulgaria

E-mail: marianastamova@yahoo.com